

ku znamená totiž vždy vystaviť sa tlaku medzi ich intenzitou, dynamikou, variabilitou na jednej strane a lineárnosťou, a „suchosťou“ vedeckých postupov pri ich výskume na druhej strane, nehľadiac už vôbec na terminologicky značne variabilný význam slova emocionálnosť. Hádam v žiadnej inej oblasti si nekonkurujú také rozdielne, často úplne protikladné predstavy o predmete výskumu či o obsahu termínu.

Príčiny nedocenenia emócií v jazykovede a vede ako takej zhmúľ popredný nemecký psycholingvista R. Fiehler, vychádzajúc z nespočetných prác v oblasti sociológie, psychológie, psycholingvistiky, jazykovedy vo svojej obsiahlej knižnej publikácii *Kommunikation und Emotion* (1991, s. 21) do nasledujúcich bodov:

1) V spoločenskom meradle sa výraz emócií stáva dysfunkčným, v dôsledku čoho prevažujú postoje, ktoré považujú emócie za negatívne javy,

2) V oblasti vedy dominujú koncepcie, podľa ktorých je človek primárne racionálne konajúci tvor, čo sa potom odzrkadľuje v teóriách o jazykovej komunikácii a jazyku vôbec,

3) V rovine stanovenia predmetu takéhoto výskumu dominuje v jazykovede dosiaľ prevažne obmedzenie len na verbálny prejav, často ďalej ohraničený len písanými (oznamovacími) vetami, textami. Takéto oklieštenie na oblasť, ktorá nie je pre komunikáciu emócií centrálnou, pohľad na emocionálnosť posúva

Čo je horšie, emócie vo svojom akčnom a modifikujúcom potenciáli konkrétnej rečovej činnosti nadobúdajú status rušivých faktorov. Emocionálnosť sa objavuje ako parciálny protiklad k účelovej racionálnosti a normalite, ako dysfunkčný prvok v usporiadanej a účelnej spoločenskej komunikácii (porov. s charakteristikou expresívnosti ako odchýlky od prediktability, normy, či úzu). Pre jazykovedu je charakteristické, že hlavná pozornosť sa venuje verbálnej komunikácii takmer výlučne v jej písomnej realizácii, najčastejšie v lexikálno-sémantickej rovine. Takto značne okresaný „obraz“ o jazykovej komunikácii, kde sa zatiaľ takmer vôbec nezohľadňujú nonverbálne či fonetické javy, vlastne skoro programovo sťažuje akúkoľvek diskusiu o takom centrálnom jave jazykovej komunikácie, akým je emocionálnosť. A vari aj striktné oddelovanie kognície a emócie, denotácie a konotácie v modernej jazykovede 20. storočia je toho priamym dôsledkom. Len ťažko si totiž možno predstaviť čisto nociónálnu alebo čisto emocionálnu jazykovú komunikáciu — tá je podľa nás čírou fikciou.

Literatúra

BRASELMANN, P. M. E. *Das Mißverständnis um den Affektivitätsbegriff*. In *Romania historica et Romania hodierna*. Frankfurt a. M. 1982.

DIECKMANN, W. *Politische Sprache*. Politische Kommunikation Heidelberg 1981.

DOLNÍK, J. *Expresívna zložka slovej zásoby slovenčiny*. In *Studia Academica Slovaca* 16. Ed. J. Mistrík. Bratislava, Alfa 1988, s. 67—83.

DOLNÍK, J. *Lexikálna sémantika*. Bratislava, Univerzita Komenského 1990.

FIEHLER, R. *Kommunikation und Emotion*. Berlin 1990.

FREITAG, R. *Zum Verhältniss von Expressivität, Gefühlswert und Wertungskomponente im aktuellen Sprachgebrauch*. In *Linguistische Studien, Reihe A*, Bd. s. 14—16. Berlin 1975.

MIKO, F. *Expresívnosť výrazu v umeleckej próze*. In *Jazykovedné štúdie VIII*. Bratislava 1965, s. 15—16.

MIKO, F. *Štylové konfrontácie*. Bratislava, Slovenský spisovateľ 1976.

MISTRÍK, J. *Expresívnosť syntaktických konštrukcií v kontexte*. In *Jazykovedné štúdie VIII*. Bratislava 1965, s. 85—109.

MISTRÍK, J. *Štylistika*. Bratislava 1985.

PALLAY, J. *Emotionalität als vernachlässigte Basisstruktur der sprachlichen Expressivität*. In *Medacta*, Zborník 4, Nitra 1993.

RESNIKOW, L. *O Erkenntnistheoretische Fragen der Semiotik*. Berlin 1968.

SANDHOFER—SIXEL, J. *Emotionale Bewertung als modale Kategorie*. In *Sprache Emotion*. Grazer Linguistische Studien 33—34. Graz 1990.

Subjekt, diskurz, potreby

Vladimír Garjanskí

Filozofická fakulta UPJŠ, Prešov

V každé době a v každém případě se společnost i jednotlivec rozhodují podle svých potřeb (S. de Beauvoirová)

všetka lidská činnost je iba hra. Hra je zápas o niečo alebo znázorňovanie niečoho (Johan Huizinga)

Absurdnosť života možno premáhať len tým, že ju demaskujeme (Milan Hamada)

Pinaros si bol vedomý, že slovo (text, báseň) žije dlhšie ako hociktorý čin. Prejavil aj pochybnosť voči svojmu diskurzu: *Môj jazyk je veľmi slabý, nemôže vyrozprávať všetko* (Antologija stare linike Grčke, 1981, s. 204, 210).

Zdá sa, že takýto postoj účastníka rozprávačskej komunikácie otvára priestor pre objektívny prístup k problému, o ktorom hovoríme alebo ktorý skúmame. Takýto postoj si zvolil aj autor týchto riadkov, lebo si je vedomý,